

Bøger

DIONYSOS I POLEN

Zbigniew Osinski: Teatr Dionizosa. Roman-tyzm w polskim teatrze współczesnym. Wydawnictwo Literackie, Kraków 1972.

Den polska nyromantiska strömningen under 1900-talet diskuteras i denna bok utifrån tre regissörers verk. De tre är: Wilam Horzyca, den utomlands okände puristen och »monumentalist» från mellankrigstiden; enslingen från Opole som blev världsattraktion, Jerzy Grotowski; och den europeiska teaterns älskling, Brecht-eleven, Weiss-uppsättaren m.m., Konrad Swinarski.

Osinski placerar in dessa mästare i den extatiska och romantiska traditionen från Mickiewicz och Slowacki över sekelskiftets stora teaterdrömmare Wyspiński. Med aktuella strukturalistiska grepp försöker han frilägga de »mytiska» mönster som han funnit i de tre regissörernas verk. Grotowski framstår som »medeltida» i motsats till Swinarskis »barock», men detta är två sidor av samma tragiska och extatiska estetik.

I motsats till den historiska strukturalismen som vill se betingelserna för epokenas **olikhet** (under ytan av likhet, upprepning osv.), vill Osinski finna – och finner därför – de eviga myter som grundar sig på en oföränderlig mänskliga naturen. Upprätthållandet av illusionen om denna eviga mänskliga natur blir till slut både tema och syftet för teatern – i Osinskis tolkning.

Lars Kleberg

2 x TEATERHISTORIE

Elin Rask: »Det kritiske Parterre». 225 sider. Akademisk Forlag. DKR. 35,00.

Hanne Amsinck: »Sceneinstruktøren Herman Bang og det symbolistiske franske teater». 130 sider.

Studier fra sprog- og oldtidsforskning. Gads Forlag. DKR. 39,10.

To magisterspecialer – skrevet medens teaterstudiet ved Københavns Universitet stadig var orienteret mod det historiske – er nu kommet i bogform.

»Det kritiske Parterre», med undertitlen »Det kgl. Teater og dets publikum omkring år 1800», er udarbejdet af Elin Rask. Afhandlingens udgangspunkt kunne være følgende ci-

tat af Edvard Brandes: »Hvad det her kommer an på er, at det unge Danmark med Rahbek og Pram i spidsen, var stærkt engageret i alle Theatersager, at det besad megen Indflydelse på Repertoire og Udførelse, og altid dannede Opinion i sceniske Anliggender. Rahbek, hans Venner og Tilhængere, udgjorde overfor Hofparkettet det kritiske Parterre». Emnet og perioden er gennemarbejdet med stor grundighed, – her er et væld af noter, henvisninger og kilder.

Men undersøgelsen når aldrig frem til nogen klar og overskuelig besvarelse af, hvem der peb/trampede/råbte af hvad, – hvorfor de gjorde det, og med hvilket resultat (på længere sigt).

Nok så mange fine fund (af tegninger) og detaljagtigheder kan ikke skjule, at denne bog kun henvender sig til en begrænset kreds af teaterhistorisk interesserede. Alene sproget, med dets mange citatindskud og uoversatte udenlandske citater kan holde almindeligt teaterinteresserede på afstand.

Indførte teaterhistoriske værker er netop, hvad der ikke er brug for i en tid, hvor det er vanskeligt at argumentere for rimeligheden af at beskæftige sig med teatret af i går, – det være sig indland eller udland. Måske er en del af disse indvendinger urimelige i forbindelse med specialet til en magisterkonferens; men når et speciale udgives, træder det ud af sin specifikke universitets-situation, og må bedømmes som anden teaterlitteratur.

Med bogen »Sceneinstruktøren Herman Bang og det franske symbolistiske teater» har Hanne Amsinck omskrevet sit speciale, og derved givet det en mere populær form. At der med en sådan form følger enkelte postulat er akseptabelt, når der blot er kildehenvisninger til den fagligt interesserede.

Afhandlingen er centreret om Herman Bangs arbejde på Lugué-Poe's teater, Théâtre de l'Oeuvre, 1893-94. Disse forestillinger var skelsættende begivenheder for nordisk dramatik (Ibsen, Bjørnstjerne og Strindberg) i teaterhovedstaden Paris. Og via citater fra de involverede skuespillere dokumenteres Bangs format som instruktør; set fra skuespillersiden. Men en instruktørs format skal nu engang bedømmes ud fra konkrete forestillinger, og herom taler bogen kun lidt. For lidt; men mange af forestillingerne var private, og materialet er senere blevet destrueret.

Bogen lægger hovedvægten på personinstruktøren, – hans »hypnotiserende» evne

overfor skuespillerne. Men der savnes en dækkende forklaring på, at konfrontationen mellem realismen (Bang) og symbolismen (l'Oeuvre) kunne blive så afgørende for franskmændenes accept af den nordiske dramatik.

A. P.

»DET RENE TEATER». 250 sider. DKR. 34,00. Rhodos Forlag.

Det Rene Teater er en samling af de anmeldelser og artikler, som Anne Katrine Gudme skrev til Information i tiden 1968-71. Og ved gensynet bliver det klart, hvor meget dansk teater mistede ved hendes død i forsommeren 1971.

Når disse vurderinger og betragtninger har interesse udover den tidsbundne situation, så skyldes det primært, at AKG's udsagn om teater var præget af oplevelse, analyse og beskrivelse, – tre egenskaber der gjorde hende til et godt »bekendtskab» i en tid, hvor teaterlivet var broget og uoverskueligt. For hende foregik teatret ikke kun i de store skuespilhuse, snarere tværtimod; hun gik ofte til kældrene og de små steder, og hendes vilje til »fair-play» gav fine beskrivelser og informationer om forestillinger, som måske havde været domineret af begynderens svagheder, og derfor »overset» af de »rigtige» anmeldere.

Ikke at hun kendte Sandheden (med stort S) om den viste forestillings kvalitet. Langtfra. Men hun gjorde et stort og grundigt arbejde for at finde sin subjektive sandhed, og det var givtigt i en tid, hvor politiske og æstetiske systemer blokerede for indsynet.

AKG-antologien, Det Rene Teater, yder ikke retfærdighed til hendes mange-facetterede personlighed. Det ligger uden for bogens rammer. Men den giver, via hendes anmeldelser, et retfærdigt og vidtspændende portræt af en periodes teater. Og teater, »set» gennem en personlighed, – det er ingen dårlig synsvinkel.

Som anmelder var AKG en ener, hun dannede ikke skole; men i Det Rene Teater fastholdes mange af de kloge betragtninger, som flettedes ind i vurderinger af skuespillerpræstationer m.m., og det er både troligt og ønskeligt, at hendes »synsvinkel» har en fremtid.

A. P.